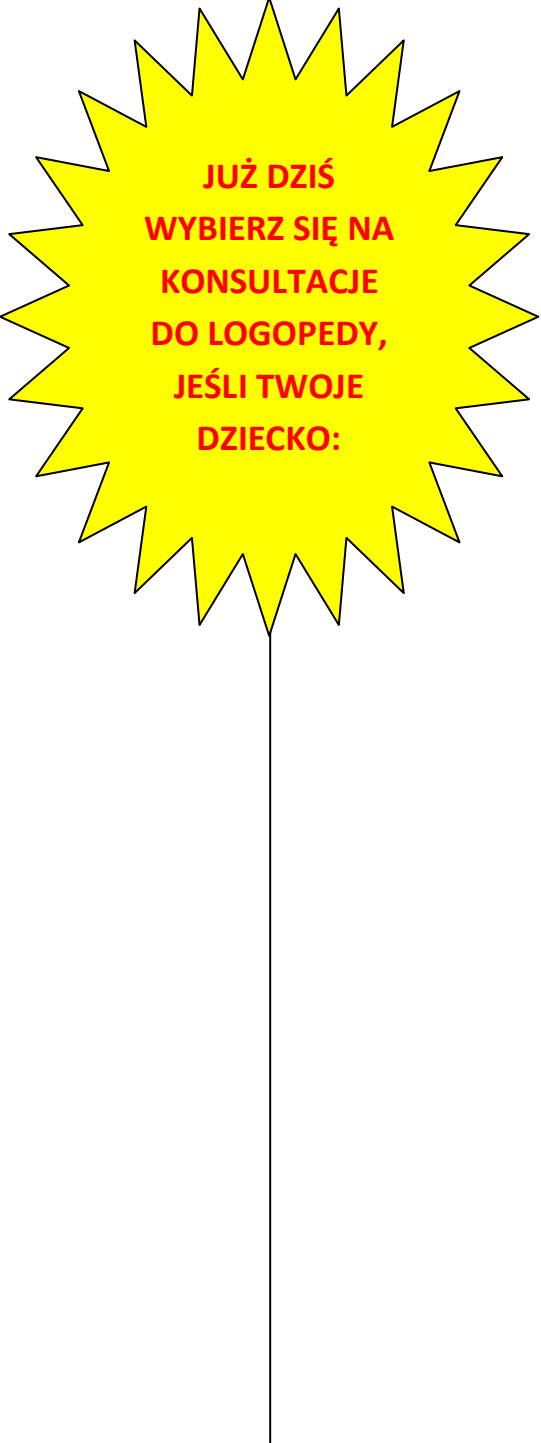

- ❖ Logopeda zajmuje się wyłącznie wadami wymowy, np. gdy dziecko zamiast *zaba* mówi *zaba* – **FAŁSZ**
- ❖ Nie należy spieszyć się z terapią logopedyczną, gdy tata lub starszy brat zaczęli mówić później – **FAŁSZ**
- ❖ Rodzice nie powinni podchodzić do łóżeczka swojego malucha, jeśli nie płacze – **FAŁSZ**
- ❖ Jąkanie małego dziecka powinno samo ustąpić – **FAŁSZ**
- ❖ Do trzeciego roku życia dziecka nie musi zacząć mówić – **FAŁSZ**
- ❖ Dziecko przedszkolne, przed ukończeniem szóstego roku życia, nie musi uczęszczać do logopedy, wystarczy poczekać na terapię prowadzoną w szkole – **FAŁSZ**
- ❖ Terapia logopedyczna prowadzona w przedszkolu i szkole zwalnia rodziców od ćwiczeń w domu – **FAŁSZ**

- ❖ Wada wymowy rodzica może się przenieść na jego pociechę – **PRAWDA**
- ❖ Dziecko, które zaczyna mówić później niż jego rówieśnicy, może mieć problemy szkolne – **PRAWDA**
- ❖ Dziecko, gdy nie mówi, nie powinno mieć stale otwartej buzi – **PRAWDA**
- ❖ Podcięte wędzidełko podjęzykowe może się ponownie zrosnąć, gdy przez okres około dwóch tygodni nie są wykonywane ćwiczenia unoszenia języka – **PRAWDA**
- ❖ Gdy nie mówimy, nasz język styka się całą powierzchnią z podniebieniem kilkanaście godzin w ciągu doby – **PRAWDA**
- ❖ Podczas zimowych spacerów dziecko nie powinno mówić – **PRAWDA**
- ❖ Do malucha nie należy mówić językiem niań, np. używając słów: *ty mamusiny kochaniutki aniołeczku*, lecz posługiwać się językiem osób dorosłych - **PRAWDA**

**JUŻ DZIŚ
WYBIERZ SIĘ NA
KONSULTACJE
DO LOGOPEDY,
JEŚLI TWOJE
DZIECKO:**

- ✓ nie wykazuje zainteresowania mową;
- ✓ nie rozumie prostych komunikatów słownych;
- ✓ mówi w sposób zrozumiały tylko dla Ciebie;
- ✓ nie wypowiada się wcale lub porozumiewa się za pomocą kilku tylko dźwięków lub pojedynczych wyrazów;
- ✓ często powtarza bez zrozumienia wyrazy, wyrażenia lub zdania wypowiedziane przez inną osobę;
- ✓ nadal karmione jest butelką, ma problemy z żuciem, gryzieniem, połykaniem stałych pokarmów;
- ✓ często oddycha ustami, wsuwa język między zęby;
- ✓ nie nawiązuje kontaktu wzrokowego z osobami, które do niego mówią.

**DLACZEGO Z
NIEWIELE
MÓWIĄCYM
DWULATKIEM
NALEŻY IŚĆ DO
LOGOPEDY?**

- ✓ Ponieważ logopeda oceni, jaki jest przebieg rozwoju mowy dziecka i czy należy podjąć już terapię logopedyczną. Specjalista podpowie, jak bawić się z dzieckiem, aby stymulować jego rozwój językowy. Dzięki wskazówkom logopedy dowiesz się, jak w codziennych sytuacjach możesz wspomagać i rozwijać jego mowę.

**LOGOPEDA
POMOŻE
TWOJEMU
MALUCHOWI:**

- ✓ pozbyć się niewłaściwych przyzwyczajzeń, np. nawykowego oddychania ustami;
- ✓ usprawnić żucie, gryzienie, połykanie oraz pracę języka, warg i podniebienia miękkiego;
- ✓ nazywać osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności;
- ✓ wypowiadać pierwsze zdania;
- ✓ wymawiać samogłoski i spółgłoski.

KAMIENIE MIŁOWE W ROZWOJU MOWY DZIECKA

OD 0 DO 6 ROKU ŻYCIA

SŁYSZENIE I ROZUMIENIE	WIEK DZIECKA	NADAWANIE -MOWA
 <ul style="list-style-type: none">• Reaguje na głośne dźwięki.• Przerywa płacz, gdy słyszy nasz głos.• Wycisza się lub śmieje, gdy do niego mówimy.• Wzmaga lub osłabia ssanie, gdy słyszy dźwięki.	 <p>0 – 3 miesiąc</p>	 <ul style="list-style-type: none">• Głuży – wydaje dźwięki przypominające gruchanie.• Radośnie piszczy, gdy słyszy znane dźwięki.• Używa krzyku i płaczu do sygnalizowania swoich potrzeb.• Inaczej płacze, gdy jest głodne, inaczej – gdy przemoczone itp.
 <ul style="list-style-type: none">• Odwraca głowę, szukając źródła dźwięku.• Zwraca uwagę na zabawki, które wydają dźwięki.• Reaguje na muzykę.• Reaguje na zmianę tonu naszego głosu.	 <p>4 – 6 miesiąc</p>	 <ul style="list-style-type: none">• Gaworzy – powtarza ciągi własnych sylab i dźwięków oraz tych. Które słyszy z otoczenia.• Zagadywane – uśmiecha się, gaworzy, porusza rękami i nogami.

- Skupia uwagę, gdy do niego mówimy.
- Odwraca się i patrzy w kierunku źródła dźwięku.
- Próbuje naśladować nasze ruchy.

- Pytane o to, gdzie **mama, tata** itp. wskazuje palcem.
- Chętnie uczestniczy w prostych zabawach typu: **Idzie rak.**
- Zachęcane – wykonuje proste polecenia, np. **daj.**

7 – 12 miesiąc

- Intensywnie gaworzy, np. **ba-ba-ba, ma-ma-ma.**
- Wykorzystuje gesty i mimikę, by spytać lub poprosić o to.

- Używa dźwięków, by zwrócić na siebie uwagę.
- Mogą pojawić się pierwsze wyrazy, np. **mama, tata, baba.**
- Pierwsze słowa nie muszą być kojarzone z konkretnym przedmiotem.

- Wykonuje proste polecenia, np. **daj buzi.**
- Potrafi wskazać często nazywane przez nas przedmioty.
- Poproszone – wskazuje poprawnie niektóre części ciała.
- Słucha z zainteresowaniem prostych piosenek, wierszy, krótkich opowiadań.

12 – 24 miesiąc

- Zamiast słów, stosuje wyrazy dźwiękonaśladowcze, np. **brr, hau.**
- Powtarza wielokrotnie wyrazy zasłyszane z otoczenia, tzw. **echolalia.**
- Zaczyna łączyć dwa wyrazy, wymawiając wyrażenia typu: **mama daj, nie chcę.**
- Upraszcza – może

		<p>wymawiać początek lub koniec słowa.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Wymawia samogłoski: a, u, i, o, e, y oraz spółgłoski: m, b, p, t, d, n, l, j. ● Ma coraz bogatszy słownik.
 <ul style="list-style-type: none"> ● Wskazuje części ciała. ● Rozróżnia przeciwieństwa, np. nie ma – jest. ● Rozumie i wykonuje polecenia złożone, np. weź misia i chodź do mamy. 	 <p>2 – 3 rok</p>	 <ul style="list-style-type: none"> ● Pytane, podaje swoje imię. ● Nazywa większość przedmiotów znanych z otoczenia, choć może popełniać błędy typu: luź zamiast człowiek. ● Zadaje pytania, stosuje przeczenia, zaczyna używać liczby mnogiej, czemu początkowo również mogą towarzyszyć błędy, np. dwa książki zamiast dwie książki. ● Wymawia poprawnie coraz więcej głosek, np. k, g, l. ● Trudne głoski może zastępować łatwiejszymi, np. żaba-zaba.

- Reaguje na komunikaty z radia lub telewizji oraz na głos z innego pomieszczenia.
- Potrafi odróżnić wymowę prawidłową od zniekształconej, np. *czapka-capka*.

3 – 4 rok

- Jest rozumiane przez obce osoby.
- Coraz więcej pyta i udziela odpowiedzi: *kto?, co?, gdzie?*
- Często upraszcza najtrudniejsze głoski: *sz, ż, cz, ǳ, r*.
- Układa coraz dłuższe zdania.
- Zwykle mówi płynnie, czasem mogą pojawiać się zawahania, powtórzenia dźwięków, sylab, wyrazów, przeciągania głosek, tzw. rozwojowa niepłynność mowy.

- Rozumie komunikaty wypowiedziane przez obce osoby.
- Z uwagą słucha prostego opowiadania i potrafi odpowiadać na pytania związane z treścią.

4 – 5 rok

- Zadaje bardzo dużo pytań.
- Buduje coraz bogatsze zdania, używając przymiotników.
- Może wymawiać najtrudniejsze głoski: *sz, ż, cz, ǳ, r*.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Potrafi opowiedzieć prostą historyjkę. ● Stosuje podstawowe reguły gramatyczne, choć czasem może je jeszcze mylić.
 <ul style="list-style-type: none"> ● Rozumie złożone instrukcje typu: <i>kląśnij w dłoń, a potem połóż ręce na kolanach.</i> ● Potrafi wysłuchać dłuższego opowiadania, bajki, rozumie morał. ● Rozumie określenia typu: <i>pod, na, obok.</i> ● Prawidłowo interpretuje znaki symboliczne, np. <i>kółko i trójkąt mogą oznaczać znaki drogowe.</i> 	 <p>5 – 6 rok</p>	 <ul style="list-style-type: none"> ● Mowa jest wyraźna i poprawna, prawidłowo wymawia wszystkie głoski języka polskiego. ● Poprawnie buduje zdania, stosując reguły gramatyczne. ● Potrafi odpowiadać na bardziej złożone pytania, używając zdań złożonych. ● Potrafi opowiedzieć, co widzi na ilustracji, obrazku, opowiada bajki. ● Potrafi rozmawiać z obcą osobą, nie odbiega od tematu. ● Używa słów oznaczających stosunki przestrzenne.

Każde dziecko jest inne, jedyne w swoim rodzaju. Jego rozwój przebiega w indywidualnym tempie. Powyższe zestawienie przedstawia rozwój mowy dziecka od momentu urodzenia do szóstego roku życia. Oznacza to, że większość dzieci wykonuje w tym czasie pewne czynności przygotowujące do opanowania systemu językowego, związane z rozumieniem, słyszeniem i mówieniem. Jeśli stwierdzisz, że twoje dziecko nie opanowało, we wskazanym powyżej czasie, określonej umiejętności, nie oznacza to jeszcze, że jego rozwój mowy jest zaburzony. Jeśli masz wątpliwości, skontaktuj się z logopedą. Niepokojące są sytuacje, gdy dziecko, po ukończeniu drugiego roku życia, nie buduje wypowiedzeń dwuwyrazowych. Zasięgnij również opinii logopedy, gdy dziecko ma kłopoty z gryzieniem, żuciem, nawykowo oddycha przez usta lub ssie kciuk. Pomoc logopedy jest także wskazana, gdy: trzylatkowi kłopot sprawia unoszenie języka lub wypowiada dźwięki mowy w sposób zdeformowany, wsuwając język między zęby. Jeżeli dziecko mówi nie płynnie, denerwuje się przy tym, a Ciebie to niepokoi – zasięgnij rady logopedy. Specjalista zaburzeń mowy oceni, czy Twoje dziecko potrzebuje pomocy logopedycznej, a także udzieli wskazówek, jak rozwijać mowę dziecka.

PODSTAWOWE ZASADY HARMONIJNEGO ROZWOJU MOWY DZIECKA

Dbaj o harmonijny rozwój fizyczny, psychiczny i emocjonalny dziecka już od momentu jego urodzenia.

Skontaktuj się z lekarzem audiologiem, jeżeli niepokoi Cię brak reakcji malucha na bodźce akustyczne.

Twoje oczekiwania wobec dziecka powinny być realistyczne.

Zadbaj o dostarczanie dziecku różnorodnych doświadczeń wzrokowych, słuchowych, dotykowych, smakowych i ruchowych.

Każdego dnia przemycaj podczas zabaw stymulujące aparat mowy ćwiczenia językowe.

Rozmawiaj ze swoim dzieckiem. Opisuj mu to, co robicie, widzicie, słyszycie. Zadawaj mu pytania, choć nie jest w stanie udzielić Ci jeszcze odpowiedzi. Sam/sama odpowiadaj na zadawane przez siebie pytania.

Staraj się mówić do dziecka starannie. Stosuj nieco wolniejsze tempo mowy. Dobieraj proste, zrozumiałe dla dziecka słownictwo. Używaj krótkich zdań. Powtarzaj swoją wypowiedź.

Zwracając się do dziecka, utrzymuj kontakt wzrokowy, używaj bogatej mimiki i gestykulacji. Powtarzaj po dziecku jego nieporadne słowa w sposób poprawny – na zasadzie echa.

Bądź dobrym słuchaczem: patrz na mówiące do Ciebie dziecko, nie przerywaj mu, zwracaj uwagę na kolejność Waszych wypowiedzi.

Stymuluj rozwój słuchu mownego dziecka. Bawcie się w słuchanie dźwięków otoczenia, odgłosów zwierząt itp. Ucz malucha koncentrowania się na nich.

Stwarzaj okazje do zabaw słowami naśladującymi dźwięki. Imitujcie odgłosy zwierząt, urządzeń, pojazdów itp. Pokazuj dziecku, jak w codziennej komunikacji mogą być przydatne onomatopeje, czyli wyrazy dźwiękonaśladowcze.

Codziennie czytaj swojemu dziecku. Moduluj swój głos, aby słuchało Cię z zainteresowaniem. Staraj się wodzić swoim palcem po czytany tekście – w ten sposób łagodnie wprowadzasz malucha w świat pisma. Wskazuj osoby i przedmioty na ilustracjach. Zadawaj pytania: *Gdzie jest? Pokaż, gdzie?* W ten sposób umożliwiasz dziecku aktywne uczestnictwo w czytaniu.

Zapisuj codzienne osiągnięcia dziecka, skupiając się na tym, co już potrafi. Chwal je głośno za wysiłek wkładany w realizację różnych zadań. Doceniaj pracę, jaką dziecko wkłada w wykonywanie różnych czynności, nie koncentruj się wyłącznie na efektach.

Nigdy nie porównuj swojego malucha do innych dzieci. Nie krytykuj go. Unikaj omawiania problemów dziecka w jego obecności.

Jeśli odczuwasz jakikolwiek niepokój związany z rozwojem Twojego dziecka, nie pozwól zbyć się radami innych, że z tego wyrośnie. Skorzystaj ze specjalistycznych konsultacji, a w razie potrzeby – z terapii logopedycznej.

**KOCHANI
RODZICE !**

Wiem, że jesteście niespokojni, ponieważ ciągle nie potrafię tego, co moi rówieśnicy, czyli nadal nic nie mówię.

Uwierzcie, że gdybym tylko wiedział/wiedziała, jak to zrobić, to z całą pewnością mówiłbym/mówiłabym. Bardzo chciałbym/chciałabym mówić tak, jak inne dzieci w moim wieku. To nie mój kaprys, że jeszcze tego nie potrafię. Pomóżcie mi! Nie mówcie do mnie: **powiedz, powtórz**. Nie powtarzam po Was, bo jeszcze tego nie potrafię! Zamiast prosić mnie przy różnych okazjach o mówienie i powtarzanie, potraktujcie mnie jak osobę mówiącą. Najczęściej będziecie musieli prowadzić rozmowę za siebie i za mnie. To bardzo ważne! Gdy do mnie mówicie, to ja słucham i uczę się.

Proszę, nie skarżcie innym dorosłym, że jestem leniuszkiem, że nie chce mi się mówić i że wszystko pokazuję na migi. Gdybym był/była leniuszkiem, to czy pracowałyby tak ciężko moje rączki? A to, że jestem małym mądrym człowiekiem, pozwala zamienić słowa w odpowiednie gesty, które Wy rozumiecie. Gdybym potrafił/potrafiła mówić, nigdy nie stosowałbym/stosowałabym takich sztuczek. Wcale nie jest wygodnie z nich korzystać, ale, jak na razie, to jedyny sposób porozumiewania się z Wami.

Nie kaźcie mi popisywać się mówieniem przed innymi osobami. To dla mnie duży stres, ponieważ nie potrafię jeszcze zbyt wiele powiedzieć, a czasami po prostu się wstydzę.

Proszę, nie porównujcie mnie też do innych dzieci. Uwierzcie mi! Chciałbym/chciałabym mówić tak, jak one. Zamiast tego, chwalcie mnie! To pomoże mi uwierzyć, że będę mówił/mówiła jak Wy.

Wiem, że chcecie dla mnie jak najlepiej i jesteście w stanie wiele dla mnie zrobić! Pamiętajcie jednak, że najważniejsza jest dla mnie Wasza miłość i akceptacja oraz wiara w moje możliwości.

Powtarzajcie mi często, co już potrafię i jak dobrze sobie radzę.

Nawet, jeśli zasmuca Was moje uporczywe myślenie, nie omawiajcie tego w mojej obecności.

Jesteście dla mnie najważniejsi – stanowicie wzór do naśladowania! Dlatego bądźcie dla mnie idealnym modelem.

Podczas mówienia starajcie się na mnie patrzeć, ponieważ obserwacja ruchów Waszych warg pomoże mi w przyszłym mówieniu.

Koniecznienie zapamiętajcie, że mówiąc do mnie, powinniście zwolnić nieco tempo mowy. Wtedy łatwiej mi będzie Was zrozumieć, a w przyszłości naśladować. Posługujcie się znanym mi słownictwem, a nowe słowa wprowadzajcie do mojego słownika powoli, wielokrotnie je powtarzając. Budujcie niezbyt długie zdania. Skutecznie mi pomożecie, gdy moje nieporadne wypowiedzi będziecie powtarzać po mnie poprawnie i wolno.

Pomożecie mi Waszą żywą mimiką i modulacją głosu. To wszystko sprawi, że mówienie będzie dla mnie atrakcyjniejsze.

Jeśli to, co zrobiliście do tej pory, nie pomaga, koniecznienie zaprowadźcie mnie do logopedy, niosącego pomoc małym dzieciom, które zaczynają mówić później niż ich rówieśnicy. Dzięki specjaliście szybciej nauczę się mówić, a i Wam będzie łatwiej, bo dowiecie się, co jeszcze możecie zrobić, by mi pomóc.

ABY TWOJE DZIECKO PIĘKNIE MÓWIŁO...

...ZANIM ZACZNIE MÓWIĆ, PAMIĘTAJ!

O ile to możliwe, karm dziecko piersią, a później łyżeczką.

Wcześnie przyuczaj do picia z kubeczka.

Jak najwcześniej odstaw smoczek i butelkę.

Nie dopuszczaj do ssania kciuka.

Gdy wyrzynają się ząbki, podawaj twarde pokarmy do gryzienia i przeżuwania, np. marchewkę, jabłko, skórki z pieczywa.

Utrzymuj drożny nos – ucz dziecko oddychania przez nos.

W razie wątpliwości, korzystaj z pomocy specjalistów:
psychologa, logopedy itp.

Dbaj o dobry kontakt emocjonalny z dzieckiem – często je
przytulaj, głaszcz, śpiewaj mu, czytaj, naśladowuj jego wokalizacje.

Mów do malucha prostym językiem, wolno, wyraźnie, nie
zdrabniaj.

Patrz w oczy dziecka, używaj gestów i mimiki.

CO ROBIĆ, ABY ROZWIJAĆ MOWĘ DZIECKA?

Ucz słuchania...

Słuch swojego dziecka rozwijasz od pierwszych chwil po urodzeniu, kiedy mówisz do niego, gdy naśladujesz jego odgłosy. Zaczynaj od najprostszyc zabaw poszukiwania źródła dźwięku, np. głośno tykającego budzika. Kołysz malucha trzymanego w ramionach w rytm śpiewanej melodii, pytaj : *Kto? Co?* W ten sposób uczysz koncentracji uwagi na dźwiękach. Dobry słuch to dobry start do poprawnego mówienia. Dlatego też, jeśli niepokoi Cię słuch dziecka, niezwłocznie skontaktuj się z lekarzem.

Gimnastykuj buzię dziecka...

Dbaj o prawidłowe oddychanie, gryzienie, żucie i połykanie – to też są ćwiczenia! Często gimnastykujcie przed lustrem buzię – wargi i język. Opowiadaj historyjki, ilustruj je ruchami języka lub warg i zachęcaj dziecko do naśladowania. Gdy maluch ma problemy z unoszeniem języka do góry lub wysuwaniem go z buzi – przyczyną może być skrócone wędzidełko podjęzykowe. Sprawdzisz to, prosząc dziecko o klaskanie językiem lub oblizanie górnej wargi, zębów, podniebienia, przy szeroko otwartych ustach. Jeśli sprawia to dziecku trudność – skontaktuj się z logopedą. Im wcześniej, tym lepiej! *Sprawna buzia, to w przyszłości poprawna wymowa!*

Baw się z dzieckiem: śpiewaj, tańcz, rymuj...

Mów do dziecka wolno, używaj prostych zdań. Patrz na nie i moduluj głos. Przypomnij sobie stare zabawy paluszkowe, np. „*Idzie kominiarz*”, „*Ważyla sroczka*”. Poprzez takie zabawy – ruch ciała, wypowiedzianie samogłosek lub łatwych dźwięków – maluch odkrywa świat mowy. Z czasem dopowiada coraz więcej prostych sylab, a nawet wyrazów.

Ucz prostych wierszyków i piosenek...

Recytuj wierszyki z dużą ilością wyrazów dźwiękonaśladowczych. Chwal dziecko za próby ich powtarzania. To też sprzyja nauce mówienia. Proste *hau, hau, miau* to pierwsze kroki w świecie mowy.. Rozwijaj wyobraźnię, ćwicz pamięć słuchową. Wspólna recytacja wiersza cieszy dziecko i pozwala nawiązać rozmowę, oswaja je z melodią, rytmem, intonacją. To również istotny element edukacji językowej.

Rysuj i maluj z dzieckiem...

Gdy coś dziecku opowiadasz lub recytujesz wierszyk, rysuj proste, symboliczne obrazki. Posadź malucha na kolanach. To nie tylko ułatwia wykonanie zadania, ale również zapewnia Wam bliski kontakt i zaspokaja poczucie bezpieczeństwa. Możesz rysować wspólnie z dzieckiem, prowadząc jego rękę trzymającą kredkę. Zwróć uwagę na prawidłowy uchwyt kredki. Ilustrowanie opowiadań ułatwia dziecku rozumienie Twoich słów i wprowadza w świat pojęć abstrakcyjnych, zachęca do podejmowania pierwszych prób manipulowania kredką i zapoznaje z kolorami. Gdy rysujesz, odruchowo mówisz wolniej, a więc dziecku łatwiej zrozumieć Twoje słowa.

Dmuchajcie i chuchajcie...

Postaraj się, by Twoje dziecko, gdy nie mówi, oddychało przez nos, czyli torem brzuszno – dolno żebrowym – to zdrowe! Bawcie się razem w dmuchanie na wiatraczek, w puszczanie baniek mydlanych, nadmuchiwanie balonów, gwizdanie, dmuchanie przez rurkę, chuchanie na szybę lub lustro. To pomoże maluchowi lepiej gospodarować powietrzem, bo przecież mówimy na wydechu, a ponadto, w okresie jesienno – zimowym, do płuc dziecka dotrze powietrze ogrzane, a nie zimne. Zawsze pamiętaj również o wietrzeniu pomieszczenia do takich zabaw i nie przedłużaj ich, bo zmęczą dziecko.

Wyliczajcie, układajcie własne wyliczanki...

Ene due rabe... – dziecko chętnie powtórzy to, co zabawne i łatwe do zapamiętania. To także zachęta do nonsensownych rymów, do zabaw językowych, przyzwolenie na twórczą aktywność językową dziecka. Wyliczanki wypowiedane wielokrotnie, to doskonały trening pamięci słuchowej. Wyrabiają poczucie rytmu, a te, w których pojawia się odliczanie, łagodnie wprowadzą Twoje dziecko w świat liczb – są pierwszymi wprawkami matematycznymi.

Nazywajcie kolory, wymyślajcie proste zagadki...

Nauka kolorów to dla wielu maluchów twardy orzech do zgryzienia. W zapamiętaniu abstrakcyjnej nazwy koloru, pomaga skojarzenie go z konkretnym przedmiotem. Można bawić się w wyszukiwanie przedmiotów w danej kolorystyce, np. *czzerwony jak jabłko, serce itp.* To nie tylko nauka barw, ale też wzbogacanie zasobu słownictwa. Opisz przedmioty i proś malucha, aby odgadł, o czym mówisz. Starszemu dziecku zadawaj proste zagadki, np. *ma cztery łapy i szczeka.* To uczy definiowania pojęć.

Ruszaj się z dzieckiem...

Zadbaj o aktywność ruchową, ponieważ sprawność fizyczna całego ciała, także dłoni, jest bardzo ważna dla harmonijnego rozwoju mowy Twojego dziecka. Od pierwszych chwil jego życia usprawniaj je ruchowo. Zachęcaj do raczkowania, turlania, a później do skakania, stania na jednej nodze, chodzenia po murku, zabaw z piłką. Ucz jazdy na rowerku, hulajnodze, wrotkach. Bawcie się na śniegu, piasku, w wodzie. Te wszystkie zabawy usprawniają koordynację ruchów dziecka. Daje mu możliwość wyładowania energii, ale pośrednio stymuluje także mowę. Aby Twoje dziecko w przyszłości ładnie pisało, usprawniaj jego dłonie. Manipulujcie przedmiotami, lepcie, wydzierajcie, malujcie i rysujcie. Pamiętaj o stopniowaniu trudności. Zabawy z użyciem kredek, nożyczek powinny poprzedzać wprawki w postaci: malowania palcami, lepienia, wydzierania papieru itp.

Czytaj, czytaj i jeszcze raz czytaj...

Codziennie czytaj dziecku od najwcześniejszych chwil jego życia. Pamiętaj, aby treść książki była dostosowana do jego wieku. Początkowo niech będą to książeczki z prostymi obrazkami, które Ty nazywasz lub o nich opowiadasz. Z czasem włącz wierszyki, które zawierają wyrazy dźwiękonaśladowcze. Czytanie zbuduje pozytywne więzi między Wami, zapewni dziecku emocjonalny rozwój, wzbogaci słownik, rozwinie pamięć i wyobraźnię. W przyszłości nawyk czytania i słuchania uchroni Twoją pociechę przed uzależnieniem od telewizji i komputera.

JAK POMÓC MAŁEMU DZIECKU, GDY MA PROBLEMY Z NIEPŁYNNOCIĄ MOWY?

U dzieci, w okresie dzieciństwa, występują różne objawy niepełnego mówienia, które okresowo nasilają się mniej lub bardziej.

Jeżeli Twoje dziecko ma problemy z mową, skłonność do wahania się podczas mówienia, powtarza pewne dźwięki, sylaby, słowa, a nawet całe frazy – może przechodzić przez naturalny dla nauki mówienia okres *rozwojowej niepełności mowy*. Przytrafia się ona większości małych dzieci. Czasem jednak niepełność jest bardziej nasilona, mówieniu towarzyszy napięcie, wypowiedzianie się stanowi duży problem. Może to sugerować *jąkanie wczesnodziecięce*.

Aby to ocenić, najlepiej skorzystaj z konsultacji logopedycznej!

Skontaktuj się z logopedą specjalizującym się w terapii zaburzeń płynności mowy. Oceni on niepełność mowy, a co najważniejsze, poradzi, jak pomóc Twojemu dziecku. To ważne, bo zdarza się, że przerażeni tą sytuacją rodzice, nie wiedzą, jak należy postępować. Trudno im w takiej sytuacji udawać, że nie słyszą niepełnego mówienia. Czują wówczas niepokój i strach, wpadają w panikę. Obawiają się, że niepełność w mowie dziecka utrwali się i będzie przeszkodą w jego rozwoju.

Warto wiedzieć, że dziecko w wieku przedszkolnym jest nieświadome występującej w jego wypowiedzi nie płynności. Niektórzy rodzice, zauważając nie płynność w mowie malucha, popełniają błędy, prosząc, żeby mówiło ono wolniej lub powtórzyło słowo jeszcze raz. Taka sytuacja wpływa niekorzystnie na funkcjonowanie dziecka. Zaczyna ono bać się mówienia, powstaje u niego lęk przed wypowiedzianiem się – czyli błędne koło – dziecko boi się mówić, aby się nie zająknąć, a zająknięcia powstają z powodu lęku przed wypowiedzianiem się. Niewłaściwa reakcja otoczenia może utrwalić nie płynność w mówieniu dziecka. Jeżeli rodzice postępują właściwie, wówczas, wraz z nabywaniem przez dziecko znajomości języka, nie płynność się zmniejsza.

Czym jest nie płynność mówienia?

To zaburzenie swobodnego przechodzenia od jednego elementu wypowiedzi do drugiego oraz zakłócenie jej tempa i rytmu. Objawy nie płynnego mówienia mogą być spastyczne (skurczowe) lub niespastyczne (nieskurczowe). Skurcze spastyczne występują, gdy nie płynności mówienia towarzyszy nadmierne napięcie mięśniowe. Skurcze niespastyczne występują bez oznak nadmiernego napięcia emocjonalnego i mięśniowego.

Rozwojowa nie płynność mówienia powstaje wskutek intensywnego rozwoju mowy u dziecka.

Symptomy rozwojowej niepełności mównienia

- Powtarzanie sylab – *da-da-daj mi lalę*.
- Powtarzanie głosek – *a-a-a, y-y-y*.
- Powtarzanie wyrazów- *daj, daj mi lalę*.
- Przeciąganie głosek – *mmmam lalę*.
- Pauzy – wyraźne *przerwy* między wyrazami.
- Blokowanie wyrazów – *d...daj mi lalę*.
- Wtrącenia – *eee daj mi no lalę*.

Przyczyny niepełności mównienia

- Pomimo, że chce mówić, nie ma motywacji do mównienia, bo nie wie, o czym mówić (zaburzenia procesu motywacyjnego).
- Wie, o czym mówić, ale nie wie, jakich słów i reguł gramatycznych użyć, ma trudności z właściwym doбором elementów językowych (zaburzenia językowe semantyczno – syntaktyczne).
- Nie może wyartykułować dźwięków, brakuje synchronizacji mównienia z myśleniem (zaburzenia motoryczne).
- Czuje dyskomfort podczas mównienia, odczuwa lęk przed mównieniem (zaburzenia emocjonalne).

- W nowej sytuacji, z nowymi osobami, ma trudności w wypowiedzaniu się (zaburzenia umiejętności komunikacyjnych).
- Ma trudności z kontrolą słuchową własnej wypowiedzi (zaburzenia kontroli wypowiedzi).

Jak postępować? – wskazówki

- Zachować spokój w momencie pojawiającej się nie płynności w wypowiedzi dziecka.
- Nie zwracać uwagi dziecka na nie płynności w mówieniu, np. kiedy dziecko mówi, nie należy prosić, by prawidłowo powtórzyło nie płynnie wypowiedziane słowa.
- Przytulić dziecko, wziąć na kolana i rozmawiać o tym, co chciało opowiedzieć, mówić spokojnie, wolno, wydłużając samogłoski, np. *aach, taak, chciaałeś mi oopowiedzieć, coo dziś roobiłeś w doomuu* – mówić do dziecka czule.
- Słuchać tego, o czym dziecko chce opowiedzieć, a nie jak mówi.
- Ograniczać nadmiar bodźców – programy telewizyjne, komputerowe – szczególnie wywołujące napięcie, strach.
- Przestrzegać stałego rytmu dnia – pory posiłków, odpoczynku.
- Bawić się z dzieckiem w domu przy spokojnej muzyce w tle.
- Dostrzegać mocne strony dziecka, stosować pochwały, np. *podoba mi się, że posprzątałeś zabawki, jesteś w tym mistrzem, brawo!*

- Organizować wspólne zabawy na świeżym powietrzu, w piaskownicy, nad wodą.
- Mówić do dziecka również... szeptem.
- Zachęcać do zabaw oddechowych – dmuchanie na piórka, wiatraczki, bibułki, grać na organkach, flecie.
- Grać z dzieckiem na instrumentach perkusyjnych – zabawy w odtwarzanie rytmów.
- Układać z dzieckiem rytmy z: klocków, patyczków, obrazków, zabawek, np. **klocek – klocek – patyczek – klocek – klocek – patyczek** – następnie wolno przeczytać ułożony rytm.
- Śpiewać z dzieckiem znane piosenki, mówić wierszyki, rymowanki – w tempie umiarkowanym i wolnym.
- Starać się lepiej rozumieć własne dziecko, pomóc mu w wyrażaniu uczuć, nazywać je, np. **rozumiem, że jesteś niezadowolony.**
- Stosować masaże rozluźniające napięcie ciała.
- Mówić dziecku, że jest: wyjątkową córeczką, wyjątkowym synkiem.
- Zachęcać dziecko do współpracy, do samodzielności – nie wyręczać w prostych czynnościach – umożliwiać odnoszenie sukcesów, nawet bardzo drobnych, np. podczas samodzielnego ubierania się, pozwolić dokonywać wyborów.
- Dbać o dobry klimat we własnym domu, by dziecko czuło się w nim bezpiecznie.
- Zasięgnąć porady psychologa i logopedy, by upewnić się, czy postępujemy właściwie.

Opinie rodziców dotyczące jąkania a opinie specjalistów

- Czy zawsze, gdy dziecko mówi nie płynnie, mamy do czynienia z jąkaniem? - **NIE!**
- Czy słowa: *zwolnij, uspokój się* pomagają dziecku mówić płynniej? - **NIE!**
- Czy kontakt z osobą jękającą się może wywołać jękanie się u dziecka? - **NIE!**
- Czy pośpiech i ponaglanie dziecka może powodować nasilanie się objawów nie płynności w mowie dziecka? - **TAK!**
- Czy należy zwolnić tempo mowy, by ułatwić dziecku płynne mówienie? - **TAK!**
- Czy logopeda jest w stanie pomóc dziecku z nie płynnością mowy i jego rodzinie? - **TAK!**

Rodzicu!

- Gdy słyszysz, że Twoje małe dziecko ma problem z płynnym mówieniem, udaj się do logopedy.
- Nie czekaj, aż z tego wyrośnie – gdy będzie starsze, może być za późno.
- Logopeda zajmujący się terapią zaburzeń płynności mowy, pomoże Twojemu dziecku i Twojej rodzinie.
- Zanim skontaktujesz się z logopedą, otocz swoje dziecko szczególną ochroną:
 - ✓ akceptuj sposób, w jaki dziecko mówi, nie poprawiaj go, nie rozmawiaj przy nim na temat jego problemów z mową;
 - ✓ zwolnij swoje własne tempo mowy, a w rozmowach z dzieckiem stosuj kilkusekundowe pauzy, zanim odpowiesz na pytanie dziecka lub sam je o coś zapytasz;
 - ✓ dbaj o utrzymywanie dobrego kontaktu emocjonalnego z dzieckiem i pozwól mu odczuć, że najważniejsze dla Ciebie jest to, co mówi, a nie – jak mówi.

OPÓŹNIONY ROZWÓJ MOWY

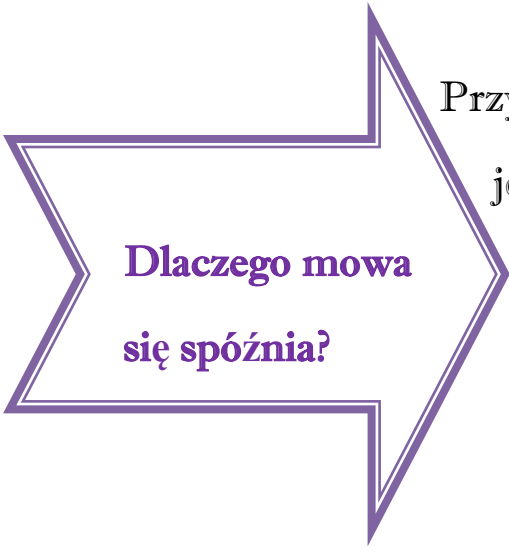
**Kiedy rozwój
mowy się
opóźnia?**

Kiedy mówimy o dziecku z opóźnionym rozwojem mowy? Najprościej mówiąc – wtedy, gdy mowa malucha spóźnia się w porównaniu do jego rówieśników.

Dotyczy to zarówno maluchów, które nie mówią, ale rozumieją mowę, jak

również tych, które mówią, ale zaburzone jest rozumienie mowy, oraz kiedy oba przypadki występują jednocześnie, czyli dziecko nie mówi i nie rozumie mowy.

Przyjmuje się, że dziecko z opóźnionym rozwojem mowy to takie, które pod względem rozwoju mowy odstępuje od przyjętych norm i rówieśników.

**Dlaczego mowa
się spóźnia?**

Przyczyn opóźnionego rozwoju mowy jest bardzo dużo. Wśród najistotniejszych z nich można wymienić następujące:

- opóźniony rozwój psychiczny malucha;
- opóźniony rozwój emocjonalny dziecka;
- rozwój dziecka spowodowany jego indywidualnym, wolniejszym tempem rozwoju mowy;
- obniżona sprawność narządów artykulacyjnych;
- tzw. czynniki środowiskowe, przez które dziecko nie ma warunków do prawidłowego rozwoju mowy;
- uwarunkowania genetyczne;
- nieprawidłowe funkcjonowanie narządów związanych ze słuchem, głuchota lub inne zaburzenia słuchu;

- upośledzenie umysłowe;
- nieprawidłowości w budowie anatomicznej aparatu mowy;
- uszkodzenia układu nerwowego.

Są też dodatkowe aspekty, które mogą spowodować opóźnienia bądź cofnięcie się mowy, jak:

- narodzenie się drugiego dziecka w rodzinie,
- tymczasowe zatrzymanie rozwoju mowy spowodowane stresującą sytuacją.

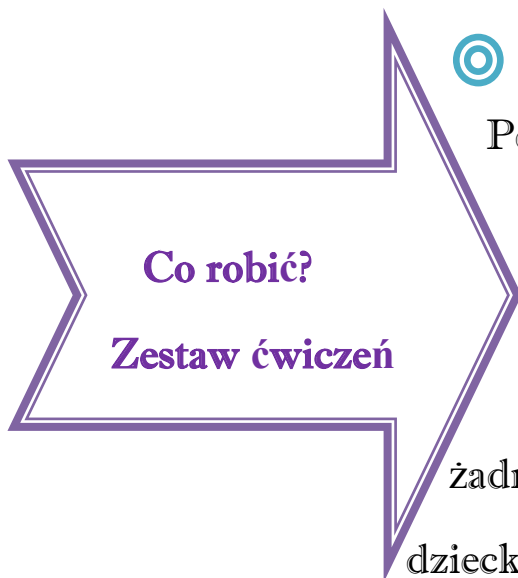

**Rodzaje
opóźnionego
rozwoju mowy**

 SORM, czyli samoistne opóźnienie rozwoju mowy. Polega na opóźnionym rozwoju mowy i rozumienia spowodowanym indywidualnym, wolniejszym tempem rozwoju mowy u konkretnego dziecka.

SORM może być związany z nierozwiniętymi do końca narządami artykulacyjnymi, może również być dziedziczny. Zazwyczaj w wieku 4-5 lat nagle i niespodziewanie mowa się pojawia, dziecko zaczyna prawidłowo mówić i wszelkie zaburzenia znikają.

 NORM, czyli niesamoistne opóźnienie rozwoju mowy. W tym przypadku dziecko ma dodatkowe, poważne zaburzenia rozwoju. NORM dotyka m. in. dzieci z upośledzeniem umysłowym, zaburzeniami psychicznymi, uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego itp. U dzieci z niesamoistnym opóźnionym rozwojem mowy zazwyczaj zachwiany zostaje również jego rozwój ogólny.

🕒 ŚWIAT OBRAZKÓW

Pokazuj dziecku kolorowe obrazki w książkach, tłumacz, co na nich jest.

Zachęcaj malucha, by sam starał się coś opowiedzieć. Nawet jeśli nie usłyszysz

żadnej odpowiedzi, cierpliwie tłumacz

dziecku, co jest widoczne na kolejnych

obrazkach.

🕒 OTOCZENIE

Wraz z maluchem naśladowaj odgłosy z otoczenia. Próbujcie:

- szczekać jak pies,
- miauczeć jak kot,
- parskać jak koń,
- kwiczeć jak świnka,
- krakać jak wrona,
- ryczeć jak lew,
- ćwierkać jak ptak,
- klekotać jak bocian,
- rechotać jak żaba itp.

🕒 WYDARZENIA

Opowiadaj dziecku bieżące wydarzenia. Staraj się zdawać relacje z minionego dnia, opowiadać, co będziecie robić wieczorem, jutro, kiedy wyjedziecie na wakacje itp.

◎ PALUSZKOWE GŁOSKI

Każdemu z palców przyporządkuj jedną głoskę. Zaczynij od samogłosek i wybranych spółgłosek. Przykładowo:

- kciuk – **a**,
- palec wskazujący – **o**,
- serdeczny – **i** itd.

Niech odpowiednie głoski zostaną przyporządkowane także tym samym paluszkom u dziecka. Zabawa polega na tym, że palce oznaczające te same głoski robią ze sobą cześć i razem się bawią. Inwencja należy do Was. Istotne jest to, by dziecko uczyło się podporządkowania poszczególnych głosek paluszkom i starało się wymawiać te głoski. Na początku warto zacząć tylko od jednej dłoni, później w zabawę można włączyć drugą dłoń.

◎ OPISYWANIE

Postaw przed dzieckiem jego ulubioną zabawkę. Dokładnie ją opisz:

Miś ma na imię Karolek. Ma czarne, duże oczy i wielkie uszy. Uśmiecha się do nas. Jest biały i grubawy. Jego koszulka ma kolor fioletowy. Bardzo lubi się z Tobą bawić. To towarzyski miś. Dużo czasu spędza na półce z innymi misiami.

Przy okazji opisywania zabawki:

- dokładnie i wolno wymawiaj poszczególne zdania,
- mów tak, by dziecko widziało Twoją twarz i usta,
- rób przerwy,
- akcentuj wyrazy,
- pokazuj to, co w danym momencie opisujesz.

◎ ZGADYWANIE, CO TO

Pokaż dziecku kilka dowolnych obrazków, np. *dom, misia, auto, lalkę, samolot, piłkę*.

Zapytaj malucha, który obrazek przedstawia *dom*, który *auto* itd. Niech dziecko wskaże palcem poszczególne obrazki. Następnie opisz, jak wygląda *dom, miś, auto* itd. Podaj ich cechy szczególne, gdzie można je znaleźć itp.

Spytaj, który obrazek dziecko chciałoby pokolorować. Zróbcie to razem. Przy okazji malowania mów, co aktualnie kolorujecie. Opisz, jak powstaje obraz. Zachęcaj dziecko, by starało się opisać obrazek. Czekaj cierpliwie na jego wypowiedź. Jeśli jej nie usłyszysz, sam/sama opowiedz i opisz to, co znajduje się na obrazku.

◎ CO JEST W DOMU

Opisujcie wybrane przedmioty znajdujące się w Waszym otoczeniu, mieszkaniu czy domu. Niech dziecko wskazuje, co będziecie opisywać. Ty staraj się mówić, ale wolno, by dziecko wszystko – w miarę swoich możliwości – zrozumiało. Do opisu mogą wam posłużyć:

- lodówka,
- pralka,
- toster,
- okno,
- kubek,
- komputer itp.

Opisujcie, jak dana rzecz wygląda, czy jest duża, czy mała, jaki ma kolor, z czego została zrobiona i do czego służy.

W drugim etapie zabawy możecie pobawić się w zgadywanie. Opisz konkretną rzecz, a zadaniem dziecka niech będzie odgadnięcie, gdzie w domu czy mieszkaniu znajduje się ten przedmiot.

Zadawaj dziecku dużo pytań. Prowokuj do udzielania odpowiedzi.

🎯 NUTKI I GŁOSKI

Do nauki mowy warto wykorzystać litery pod każdą postacią. Dla przykładu – śpiewaj dziecku alfabet. Będzie ono traktowało go jak piosenkę, a przy okazji przyswoi sobie głoski.

🎯 KLAWISZE Z LITERKAMI

Wykorzystaj klawiaturę komputera. Pokaż dziecku wszystkie znajdujące się na niej litery. Opisz każdą z nich. Powiedz, jakie wyrazy rozpoczynają się na konkretną literę, np.

- a – jak arbu**z**,
- f – jak foka,
- k – jak krowa,
- p – jak pi**ł**ka,
- r – jak rowe**r**,
- z – jak zebra etc.

Dodatkowo możecie narysować obrazki przedstawiające poszczególne rzeczy.

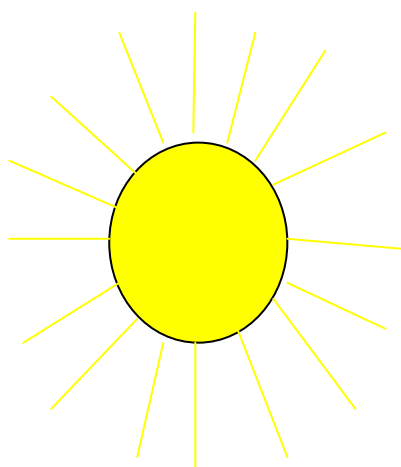
Staraj się nie podawać zbyt trudnych wyrazów. Na początek zacznijcie od najprostszych.

🎯 RYSUNKOWO

Postarajcie się każdą z samogłosek wpleść w stworzony przez Was rysunek. Dziecko utrwali wzrokowo głoskę, a przy okazji będzie się dobrze bawić, tworząc kolorowe rysunki. Niech literka na obrazku będzie wyróżniona innym, intensywniejszym od pozostałych kolorem.

Podobnie możecie postępować ze spółgłoskami. Inwencja należy do Was.

Oto przykład:

W słońce wpisana została litera **o**.

Opracowała: Aneta Pieczonka

Powyższy materiał został opracowany w oparciu o następującą literaturę:

1. Balejko A. (2007). *Zmysły – ich funkcje. Mamo, tato, już was widzę i słyszę*. Białystok.
2. Błachnio K. (2003). *Vademecum logopedyczne*. Poznań.
3. Byrne R. (1989). *Pomówmy o zacinaniu*. Warszawa.
4. Chmielewska E. (1995). *Zabawy logopedyczne i nie tylko*. Kielce.
5. Cieszyńska J., Korendo M. (2007). *Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka od noworodka do 6 roku życia*. Kraków.
6. Datkun – Czerniak K. (2004). *Logopedia. Jak usprawnić mowę dziecka*. Kielce.
7. Emiluta – Rozya D. (1994). *Wspomaganie rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym*. Warszawa.
8. Franczyk A., Krajewska K. (2002). *Program psychostymulacji dzieci w wieku przedszkolnym z deficytami i zaburzeniami rozwoju*. Kraków.
9. Gruszczyk – Kolczyńska E., Zielińska E. (2000). *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatków i dzieci starszych wolniej rozwijających się*. Warszawa.
10. Hołyńska B. (1978). *Zabawy rozwijające małe dziecko*. Warszawa.
11. Kania J. (2001). *Szkice logopedyczne*. Lublin.
12. Kostecka W. (2000). *Dziecko i jękanie*. Lublin.
13. Kozłowska K. (2004). *Logopeda bliżej dziecka*. Kielce.
14. Kozłowska K. (1998). *Wady wymowy możemy usunąć*. Kielce.
15. Masgutowa S., Regner A. (2009). *Rozwój mowy dziecka w świetle integracji sensomotorycznej*. Wrocław.
16. Michalak – Widera I. *Artykuły naukowe i popularno – naukowe oraz broszury zamieszczone w czasopismach i na stronie internetowej autorki*.
17. Michalak – Widera I. (2002). *Śmieszne minki dla chłopczyka i dziewczynki. Ćwiczenia usprawniające mowę*. Katowice.

18. Michalak – Widera I., Węsierska K. (2001). *Aby nasze dzieci mówiły pięknie. Program terapii stymulującej nabywanie mowy przez dzieci prawidłowo rozwijające się, jak i te, u których rozwój przebiega nieharmonijnie*. Katowice.
19. Milewski S. (2011). *Mowa dorosłych kierowana do niemowląt*. Gdańsk.
20. Minczakiewicz E. M. (1997). *Mowa – rozwój – zaburzenia – terapia*. Kraków.
21. Morkowska E. (1998). *Ćwiczenia logopedyczne dla dzieci*. Warszawa.
22. Nowak J. (1995). *Ćwiczenia usprawniające mowę w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*. Bydgoszcz.
23. Sachajska E. (1992). *Uczymy poprawnej wymowy*. Warszawa.
24. Słodownik – Rycaj E. (2000). *O mowie dziecka. Jak zapobiegać powstawaniu nieprawidłowości w jej rozwoju*. Warszawa.
25. Spalek E., Piechowicz C. (1996). *Jak pomóc dziecku z wadą wymowy*. Kraków.
26. Stecko E. (1996). *Zaburzenia mowy dzieci – wczesne rozpoznawanie i postępowanie logopedyczne*. Warszawa.
27. Styczek I. (1981). *Logopedia*. Warszawa.
28. Szumanówna W. (1991). *Rymowane wierszyki*. Warszawa.
29. Tarkowski Z. (1997). *Jąkanie wczesnodziecięce*. Warszawa.
30. Trawińska H. (1988). *Zabawy rozwijające dla małych dzieci*. Warszawa.
31. Zaleski T. (2002). *Opóźnienia w rozwoju mowy*. Warszawa.